

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

10 december 2014

WETSVOORSTEL

**tot wijziging van het Strafwetboek
wat de strafbaarstelling van de aanranding
van de eerbaarheid betreft**

(ingediend door de heer Patrick Dewael c.s.)

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

10 décembre 2014

PROPOSITION DE LOI

**modifiant le Code pénal
en ce qui concerne l'incrimination
de l'attentat à la pudeur**

(déposée par M. Patrick Dewael et consorts)

SAMENVATTING

Momenteel is aanranding van de eerbaarheid enkel strafbaar indien deze gepaard gaat met geweld of bedreiging. De indiener stelt voor om ook in geval van afwezigheid van toestemming de aanranding van de eerbaarheid strafbaar te stellen.

RÉSUMÉ

À l'heure actuelle, l'attentat à la pudeur n'est punissable que s'il s'accompagne de violences ou de menaces. L'auteur propose d'incriminer également l'attentat à la pudeur en cas d'absence de consentement.

N-VA	:	Nieuw-Vlaamse Alliantie
PS	:	Parti Socialiste
MR	:	Mouvement Réformateur
CD&V	:	Christen-Democratisch en Vlaams
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten
sp.a	:	socialistische partij anders
Ecolo-Groen	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
cdH	:	centre démocrate Humaniste
VB	:	Vlaams Belang
PTB-GO!	:	Parti du Travail de Belgique – Gauche d'Ouverture
FDF	:	Fédéralistes Démocrates Francophones
PP	:	Parti Populaire

Afkortingen bij de nummering van de publicaties:

DOC 54 0000/000:	Parlementair document van de 54 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA:	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV:	Voorlopige versie van het Integraal Verslag
CRABV:	Beknopt Verslag
CRIV:	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)
PLEN:	Plenum
COM:	Commissievergadering
MOT:	Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)

Abréviations dans la numérotation des publications:

DOC 54 0000/000:	Document parlementaire de la 54 ^e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif
QRVA:	Questions et Réponses écrites
CRIV:	Version Provisoire du Compte Rendu intégral
CRABV:	Compte Rendu Analytique
CRIV:	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)
PLEN:	Séance plénière
COM:	Réunion de commission
MOT:	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers

Bestellingen:
Natieplein 2
1008 Brussel
Tel. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.dekamer.be
e-mail : publicaties@dekamer.be

De publicaties worden uitsluitend gedrukt op FSC gecertificeerd papier

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants

Commandes:
Place de la Nation 2
1008 Bruxelles
Tél. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.lachambre.be
courriel : publicaties@lachambre.be

Les publications sont imprimées exclusivement sur du papier certifié FSC

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Dit voorstel neemt, met een aantal aanpassingen, de tekst over van voorstel DOC 53 2993/001.

Er doen zich in rechtspraak en rechtsleer uiteenlopende visies voor op een aspect van het misdrijf aanranding van de eerbaarheid. Voyeurisme als het heimelijk bespieden van andermans naaktheid, door het binnenkijken of filmen in kled- of slaapkamers, het fotograferen onder de rokken, het gluren door gaatjes in toiletruimtes... wordt, door de rechtbanken in Hasselt, Tongeren en Leuven als strafbare vorm van aanranding van de eerbaarheid beschouwd (zie Corr. Tongeren 24 november 2011, *Limb. Rechtsl.* 2012, 148, noot I. Delbrouck). Ook L. Stevens treedt in haar doctoraatswerk deze stelling bij (L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 474).

De advocaat-generaal te Gent (noot onder Cass. 23 01 2008, *RABG* 2008, 811-815) en de correctionele rechtbank te Dendermonde (18 juni 2012, *T. Strafr.* 2012, 476) menen dan weer dat dergelijk feit geen strafbare vorm van aanranding van de eerbaarheid is.

De correctionele rechtbank te Dendermonde oordeelde dat het louter passief voyeurisme geen fysieke aantasting uitmaakt. Dit zou wel het geval zijn indien de dader niet alleen zijn slachtoffer begluurt, maar ook overhaalt om bepaalde handelingen te stellen, waarbij er dus interactie tussen beiden is.

De Gentse advocaat-generaal is van mening dat voyeurisme geen aanranding van de eerbaarheid uitmaakt omdat de handeling heimelijk gebeurt, zonder weten van het slachtoffer. Dit gebrek aan interactie zou niet toelaten te besluiten tot de afwezigheid van toestemming. Vraag kan dan wel gesteld worden of de geneesheer die zijn patiënt in een slaaptoestand brengt en zich aan hem vergrijpt maar daarbij betrappt wordt, straffeloos zal blijven omdat het slachtoffer zich niet bewust was van het gebeuren.

Stellen dat bij het niet bewust ondergaan van de handeling ook niet kan nagegaan worden of er afwezigheid van toestemming is en dat sommigen misschien zelfs helemaal geen bezwaar zouden hebben, is een argument dat geen hout snijdt nu de moraliteit van het slachtoffer geen rol speelt bij het bepalen van de strafbaarheid van de feiten. Zowel een prostitué, een exhibitionist als een naturist kunnen in andere omstandigheden aangerand worden.

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

La présente proposition reprend, en l'adaptant, le texte de la proposition DOC 53 2993/001.

Il y a, dans la doctrine et la jurisprudence, des visions divergentes concernant un aspect de l'infraction d'attentat à la pudeur. Le voyeurisme, à savoir le fait d'observer en cachette la nudité d'autrui en regardant ou en filmant dans les vestiaires ou les chambres à coucher, en photographiant sous les jupes, en regardant par les fentes dans les toilettes... est considéré, par les tribunaux de Hasselt, de Tongres et de Louvain, comme une forme punissable d'attentat à la pudeur (cf. Corr. Tongres 24 novembre 2011, *Limb. Rechtsl.* 2012, 148, note I. Delbrouck). L. Stevens soutient également cette thèse dans son doctorat (L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit*, Anvers, Intersentia, 2002, 474).

L'avocat général de Gand (note sous Cour de cassation. 23 01 2008, *RABG* 2008, 811-815) et le tribunal correctionnel de Termonde (18 juin 2012, *T. Strafr.* 2012, 476) estiment pour leur part qu'un tel fait ne constitue pas une forme punissable d'attentat à la pudeur.

Le tribunal correctionnel de Termonde a estimé que le simple voyeurisme passif ne constitue pas une atteinte à l'intégrité physique. Tel serait par contre le cas si l'auteur non seulement épiait sa victime, mais la décidait également à poser certains actes, ce qui créerait donc une interaction entre les deux personnes.

L'avocat général de Gand estime que le voyeurisme ne constitue pas un attentat à la pudeur parce que l'acte est posé en cachette, à l'insu de la victime. Cette absence d'interaction ne permettrait pas de conclure à l'absence de consentement. On peut alors se demander si le médecin qui endort son patient et abuse de lui, mais qui se fait surprendre, demeurera impuni parce que la victime était inconsciente au moment des faits.

On ne peut pas soutenir sérieusement qu'il est impossible de déterminer s'il y a eu absence de consentement lorsque l'acte n'a pas été subi consciemment, ni alléguer que certaines des personnes visées par de tels agissements n'y auraient peut-être vu aucun inconvénient. En effet, la moralité de la victime ne joue aucun rôle dans la détermination de la punissabilité des faits. Ainsi, selon les circonstances, les prostitué(e)s, les exhibitionnistes et les naturistes peuvent également être victimes d'attentats à la pudeur.

Het passief voyeurisme zonder interactie tussen dader en slachtoffer maakt ook volgens A. De Nauw (*Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Kluwer 2010, 137-155 en B. Spriet (*Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21 eeuw, studiedagen Themis*) geen aanranding van de eerbaarheid uit.

Volgens ons is hier de omstandigheid van “het zien en gezien worden” cruciaal:

— een persoon, die zich ontkleedt op een “openbare plaats” om in zijn naaktheid gezien te worden (of hoopt gezien te worden), wordt uiteraard niet aangerand, naargelang van de omstandigheden zal hijzelf wel strafbaar zijn:

- wel de exhibitionist die openbare zedenschennis pleegt;

- niet de naturist, die zich op een naaktstrand begeeft; de acteur, die zich naakt op het podium of voor de cameralens begeeft;

— een persoon, die zich ontkleedt, maar niet met de bedoeling om gezien te worden, alhoewel zulks toch het geval blijkt te zijn, is evenmin slachtoffer van aanranding gezien hij zichzelf “bloot” gegeven heeft op een plaats waar hij kan gezien worden zonder dat zulks de bedoeling was, bijvoorbeeld de zonnebaadster op het appartementen- of hotelterras;

— een persoon, die zich ontkleedt in de veilige bescherming van de slaap- of kleedkamer, die er vanuit gaat daar niet gezien te worden, maar die op die plaats toch bespied wordt, is wel degelijk aangetast in zijn seksueel eergevoel en in zijn fysieke seksuele integriteit. De maatschappelijk gangbare norm inzake seksuele eerbaarheid aanvaardt nog altijd niet dat de naaktheid aldus bespied wordt. Het feit dat de dader handelingen moet stellen of technische middelen moet aanwenden om zijn slachtoffer te bespieden, kan ook moeilijk als “passief” omschreven worden.

Het feit dat het slachtoffer zich niet bewust geweest is van de gebeurtenis, sluit niet uit dat de maatschappelijk norm overschreden is. Maar om kritiek te weerleggen, is het aangewezen dat — zoals hierna voorgesteld wordt — het vereiste van voorafgaande toestemming in de wet zou opgenomen worden. Een persoon die de maatschappelijk laakbare gedraging onwetend ondergaat, heeft zeker hiertoe geen toestemming gegeven.

Verder kan ernaar verwezen worden dat in de gevallen waarin de dader betrappt werd en een of meerdere

A. De Nauw (*Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Kluwer 2010, 137-155) et B. Spriet (*Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21 eeuw, studiedagen Themis*) considèrent tous deux également que le voyeurisme passif sans interaction entre l’auteur et la victime n’est pas constitutif d’attentat à la pudeur.

Nous estimons que le fait “de voir et d’être vu” revêt un intérêt crucial en la matière:

— il va de soi qu’une personne qui se déshabille dans un “lieu public” dans l’espoir d’être vue dans sa nudité n’est pas victime d’un attentat à la pudeur. Selon les circonstances, elle pourra elle-même être poursuivie:

- s’il s’agit d’un exhibitionniste qui se rend coupable d’outrage aux mœurs;

- mais non s’il s’agit d’un naturiste qui se trouve sur une plage réservée aux nudistes ou d’un acteur qui se présente nu sur un podium ou devant la caméra;

— une personne qui, sans avoir l’intention d’être vue, se déshabille à un endroit où elle est susceptible de l’être, n’est pas non plus victime d’attentat à la pudeur lorsqu’elle est épiée. C’est le cas, par exemple, d’une femme prenant un bain de soleil sur la terrasse d’un appartement ou d’un hôtel;

— en revanche, une personne qui se déshabille dans le cadre protecteur d’une chambre à coucher ou d’un vestiaire en partant du principe qu’elle ne sera pas vue et qui y est malgré tout épiée est bien victime d’une atteinte à la dignité sexuelle et à l’intégrité physique et sexuelle. La norme socialement admise en matière de dignité sexuelle ne tolère toujours pas que la nudité soit épiée. L’auteur qui est contraint de poser des actes ou de recourir à des dispositifs techniques pour épier sa victime peut difficilement être considéré comme “passif”.

Ce n’est pas parce que la victime n’a pas été consciente de cet événement qu’il n’y a pas eu de dépassement de la norme sociale. Mais pour parer les critiques, il s’indique d’inscrire dans la loi la condition du consentement préalable, ainsi que le prévoit la présente proposition de loi. Une personne qui subit sans le savoir ce comportement socialement répréhensible n’a certainement pas donné son consentement à cet effet.

Par ailleurs, force est de constater que dans les cas où l’auteur a été surpris, la ou les victimes ayant pu

van zijn slachtoffers konden geïdentificeerd worden, dezen zich allen in hun seksuele eer gekrenkt voelden.

Derhalve menen wij dat een wetgevend initiatief zich opdringt om duidelijkheid te brengen. Van die gelegenheid kan dan ook gebruik gemaakt worden om de vaststaande Cassatierechtspraak, dat een handeling die bij verrassing gesteld wordt, moet gelijkgesteld worden met geweld, in de wet op te nemen. Ten slotte zouden op termijn daarbij ook de teksten van aanranding en verkrachting op elkaar kunnen afgestemd worden.

ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

Art. 2

Artikel 373 van het Strafwetboek word zodanig aangepast dat de aanranding van de eerbaarheid gepleegd op een persoon, die daartoe geen toestemming gaf, wordt gestraft met gevangenisstraf van zes maanden tot vijf jaar. Toestemming is er met name niet wanneer de daad is opgedrongen door middel van geweld, dwang, bedreiging, verrassing, list of mogelijk is gemaakt door gebruik van technische hulpmiddelen of door een onvolwaardigheid of een lichamelijk of geestelijk gebrek van het slachtoffer.

Patrick DEWAELE (Open Vld)
Carina VAN CAUTER (Open Vld)
Sabien LAHAYE-BATTHEU (Open Vld)

être identifiées se sentaient toutes blessées dans leur dignité sexuelle.

Nous estimons dès lors qu'une initiative législative s'impose afin d'apporter plus de clarté dans ce domaine. Il pourrait être intéressant, à cette occasion, d'intégrer dans la loi la jurisprudence constante de la Cour de cassation selon laquelle un acte posé par surprise doit être assimilé à un acte de violence, et enfin, d'harmoniser les textes relatifs à l'attentat à la pudeur et au viol.

COMMENTAIRE DES ARTICLES

Art. 2

L'article 373 du Code pénal est modifié de manière telle que l'attentat à la pudeur commis sur une personne qui n'y consent pas sera puni d'un emprisonnement de six mois à cinq ans. Il n'y a pas consentement notamment lorsque l'acte a été imposé par violence, contrainte, menace, surprise ou ruse, ou a été rendu possible par l'utilisation de dispositifs techniques ou en raison d'une infirmité ou d'une déficience physique ou mentale de la victime.

WETSVOORSTEL**Artikel 1**

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 74 van de Grondwet.

Art. 2

In artikel 373 van het Strafwetboek, vervangen bij de wet van 15 mei 1912 en gewijzigd bij de wet van 10 juli 1996, wordt het eerste lid vervangen als volgt:

“De aanranding van de eerbaarheid met geweld, bedreiging, dwang, verrassing of list gepleegd op personen van het mannelijk of vrouwelijk geslacht, wordt gestraft met gevangenisstraf van zes maanden tot vijf jaar.

20 november 2014

Patrick DEWAELE (Open Vld)
Carina VAN CAUTER (Open Vld)
Sabien LAHAYE-BATTHEU (Open Vld)

PROPOSITION DE LOI**Article 1er**

La présente loi règle une matière visée à l'article 74 de la Constitution.

Art. 2

Dans l'article 373 du Code pénal, remplacé par la loi du 15 mai 1912 et modifié par la loi du 10 juillet 1996, l'alinéa 1er est remplacé par ce qui suit:

“L'attentat à la pudeur commis avec violence, contrainte, menace, surprise ou ruse sur des personnes de sexe masculin ou féminin sera puni d'un emprisonnement de six mois à cinq ans.

20 novembre 2014